

Monumentnummer*: 512693

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 16 juni 1999
Kadaster deel/nr 82773/55

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Franeker		Waadhoeke		Fryslân			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Albartus Teltingstraat	1			8801 BA	Franeker		
Leeuwarderweg	17			8801 BS	Franeker		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*		Appartement aanduiding		Grondperceel
Franeker		B					1374
Franeker		B					2593

Omschrijving**

Inleiding

Het dubbele HERENHUIS op de hoek van de A. Teltingstraat met de Leeuwarderweg ligt aan de oostzijde van de stad, buiten de grachtengordel. De brede dubbele gevel aan de Leeuwarderweg, de oude weg van Franeker naar Leeuwarden, is naar het noorden georiënteerd. De noordgevel, aan de Leeuwarderweg, ligt ongeveer vier meter achter de trottoirlijn. Behalve aan de voorzijde wordt het pand aan de achterzijde en aan de westzijde door een tuin omringd. Aan de oostzijde ligt een breed pad naar de (nieuwe) garage. Het pand is in 1911 ontworpen door de Franeker architect N.J. Adema, die in Franeker meer fraaie ontwerpen heeft gerealiseerd. Er bestaan meerdere ontwerpen voor dit woonhuis: een versie toont twee afzonderlijke ontwerpen en een andere versie toont een ontwerp-tekening waarop de woningen als één geheel zijn ontworpen. Eén woonhuis is in opdracht van dhr. S.G. van Balen uit Franeker gebouwd, het andere in opdracht van de Weduwe J. Boonsma uit Franeker. De twee aan elkaar grenzende blokvormige volumes hebben een asymmetrische gevelindeling en een vrijwel geheel spiegelbeeldige plattegrond. De ontwerp-tekening is gedateerd 21 januari 1911. Het dubbele woonhuis is ontworpen in Overgangsarchitectuur met Art Nouveau elementen.

Het INTERIEUR van het woonhuis aan de A. Teltingstraat 1 komt ook in aanmerking voor de bescherming van rijkswege.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving

Het exterieur van het dubbele herenhuis wordt hier beschreven als één bouwvolume, opgebouwd uit een westelijk en een oostelijk gedeelte. De plattegrond is T-vormig en bestaat uit twee L-vormige delen die met de lange poot aan elkaar grenzen en die vrijwel symmetrisch zijn opgebouwd: het westelijke herenhuis is groter dan het oostelijke. Het grootste verschil zit in de oostelijke en westelijke zijgevel, waaraan een terras met aangrenzend een serre is gebouwd. Het pand is twee bouwlagen hoog. Het wordt gedekt door een samengesteld dak (schild- en zadeldaken) van bruine geglazuurde Friese pannen met bruinbakstenen schoorsteen en twee zinken pironen met bolvormige bekroning.

De uitgemetselde, kwartronde, bolvormige plint wordt van de eerste bouwlaag gescheiden door een wisseldorpel van bruin en wit geglazuurde stenen. Datzelfde motief is in de gevelband op bovenlicht-niveau aangebracht. De eerste bouwlaag bestaat uit bruine bakstenen. De eerste en tweede bouwlaag worden gescheiden door een geglazuurde lijst. De tweede bouwlaag bestaat uit kalkzandsteen, verlevendigd door witte en gele strengperssteen voor de gevelbanden tussen de vensters, waarin een ruitvormig motief is verwerkt.

Voor de achtergevel is bruine baksteen gebruikt.

De noordelijke gevel aan de Leeuwarderweg wordt door de vensterpartijen symmetrisch verdeeld. In het midden bevinden zich de twee aan elkaar gekoppelde topgevels die een middenrisaliet vormen. In de eerste bouwlaag bevinden zich in het middenrisaliet twee drielicht H-vensters met glas-in-lood in het getoogde bovenlicht en twee smalle H-vensters aan de west- en oost-zijde, met glas-in-lood in het bovenlicht. Deze worden afgerond door getoogde strekken van rood/bruin en wit geglazuurde bakstenen. In de hoekrisalieten bevinden zich drielicht H-vensters met getoogde strekken van rood/bruin en wit geglazuurde bakstenen. In de tweede bouwlaag bevinden zich in het middenrisaliet twee drielichtvensters met geel glas in het bovenlicht en getoogde rollaag van geglazuurde rood/bruine bakstenen. Naast het middenrisaliet is aan weerszijden, onder het doorlopende, overstekende dakschild, een houten balkon geplaatst waarop een balkondeur uitkomt. Onder de hele diepte van de balkons zijn vijf lange, houten klossen geplaatst. De balkons zijn van een houten leuning met eenvoudige rechte spijlen voorzien en van drie houten pilaren die het deels overhellende dak ondersteunen. In de geveltoppen zijn twee openslaande vensters met zijlichten geplaatst binnen een trapsgewijs opgebouwde, opklimmende houten bekleding.

De oostelijke zijgevel springt terug aan de zuidzijde, waar deze overgaat in een portiek met halfronde boog. De boog steunt op gemetselde halfkapitelen en wordt versierd door een gemetselde rollaag van geglazuurde stenen. De geglazuurde sierbanden van de noordgevel lopen in de oostelijke zijgevel door. De voordeur is te betreden via twee natuurstenen treden: de tweede trede is in de vorm van een trapezium vervaardigd. Links en rechts zijn twee stenen bankjes aangebracht. De dubbele houten voordeur is voorzien van vrij strak, geometrisch snijwerk. Aan de bovenzijde zijn vierruits, licht getoogde bovendelen ingebracht. De voordeur is van een vijfuits bovenlicht met geel glas voorzien en van smalle zijlichten met bovenlicht. In de tweede bouwlaag bevinden zich twee T-vensters met vijfuits bovenlichten van geel glas. De sierband van gele en witte stenen loopt door, vanaf de noord-gevel, in de oostelijke zijgevel en verbindt de T-vensters. De westelijke zijgevel is in de eerste bouwlaag voorzien van een smal terras, dat aan de noordzijde is afgerond en aan de zuidzijde tegen de serre is geplaatst. De originele houten leuning is vervangen door een gemetselde. Boven de plint bevindt zich een drielicht H-venster met glas-in-lood in het bovenlicht en een gemetselde, getoogde strek van wit en rood/bruin geglazuurde bakstenen. De rechthoekige serre wordt overdekt door een doorlopend dakdeel, dat wordt begrensd door een vrij brede, strakke windveer. De originele houten deuren zijn vervangen door een gemetselde voet (de doorlopende terrasleuning),

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

waarop zes enkelruitsvensters (twee aan twee) zijn geplaatst. Tussen de twee zuidelijke ruiten is nog een smal meerruitsvenster met tweeruits bovenlicht geplaatst. Origineel zijn de meerruits bovenlichten van groen glas boven de vier ruiten aan de noord- en de zuidzijde. Aan de zuidzijde van de serre is de voordeur geplaatst, die zich in een portiek bevindt. De portiek wordt bekroond door een architraaf waar aan de twee uiteinden geometrische Art Nouveau motieven zijn ingesneden en waarboven een meerruits bovenlicht is aangebracht. Het portiek heeft aan de zuidzijde een opening met halfronde boog. Twee natuurstenen treden leiden naar de voordeur. De stoep voor de voordeur wordt bekleed door rode tegels op lichte achtergrond; links en rechts een stenen bankje. De dubbele houten voordeur is voorzien van een onderdeel met vrij strak, geometrisch snijwerk en van een bovendeel waarin zich twee vierruitsvensters bevinden. De voordeur is voorzien van een vijfuits bovenlicht en twee enkelruits zijlichten met bovenlicht. In de tweede bouwlaag bevindt zich een drielichtvenster met getoogde strek, gelijk aan de vensters van de noordgevel, en hiernaast, boven de serre, een houten balkon. Het balkon bestaat uit een rechthoekig deel (boven de serre) en een driehoekig deel met rechthoekig uiteinde. Dit deel strekt zich tussen het eerste rechthoekige deel en de gemetselde pilaar van het portiek. Het rechthoekig deel is aan de bovenzijde voorzien van een houten schot van smalle latjes. In de top van de zijgevel zijn onder het dak vensters aangebracht die trapsgewijs zijn gerangschikt. Tegen de achtergevel is aan de zijde van de Teltingstraat 1 een nieuwe garage geplaatst. De garage is bereikbaar via de keuken, aan de zuidzijde en via de nieuwe toegang aan de westzijde. In de tweede bouwlaag zitten een vierkant meerruitsvenster met eronder twee smalle verticale enkelruitsvensters. Ten oosten ervan zitten, in de terugspringing van de achtergevel, twee T-vensters (een kleine en een grote) met geel glas in het vijfuits bovenlicht. De achtergevel van het bouwvolume aan de Leeuwarderweg 17, aan de oostzijde, is aanzienlijk veranderd door de vervanging van de vensters, zowel in de eerste als in de tweede bouwlaag, en de achterdeur.

Het INTERIEUR van het bouwgedeelte aan de Leeuwarderweg 17 is ingrijpend gewijzigd. Het interieur van het bouwgedeelte aan de A. Teltingstraat 1 is oorspronkelijk qua indeling en deels oorspronkelijk qua interieur-onderdelen. Origineel zijn o.m.:

- de hal en vestibule met de originele betegeling van tegels gedecoreerd met florale motieven (van de Van Hulst-fabriek), de originele houten deuren met rijk snijwerk in de stijl van de geometrische Art Nouveau, het oorspronkelijke balkenplafond onder het nieuwe, verlaagde plafond en de oorspronkelijke trap met rijk gedecoreerde houten leuning;
- de kamers en suite zijn thans samengevoegd; daarin nog een origineel zinken plafond, de originele deuren met Art Nouveau-decoraties, het glas-in-lood met florale motieven in de bovenlichten van de vensters;
- in de serre het originele metalen plafond met jacht-motieven helemaal rondom;
- in de keuken de originele betegeling tot plafondhoogte. De westwand is zeer uitzonderlijk: aan de bovenzijde zijn, tegen de achtergrond van gele tegels, witte tegels aangebracht met voorstellingen van dieren die doelwit zijn van de jacht, zoals hazen, eenden en andere vogels, afgewisseld door voorstellingen van verschillende soorten fruit en groente. Een smalle blauwe band met fruit-voorstellingen sluit de voorstellingen af aan de bovenkant. Aan de onderzijde wisselen gele en blauwe tegels met decoratieve motieven elkaar af. De keuken is verder wit betegeld. De houten paneeldeuren naar de kelder en naar de bijkeuken zijn origineel;
- de indeling van de eerste verdieping is deels veranderd: het halletje is vergroot en de slaapkamer aan de noordzijde is verkleind. De originele deuren en kasten zijn teruggeplaatst;
- de zolderverdieping is oorspronkelijk; hier is nog de originele meidenkamer met de oorspronkelijke deur en drie originele kasten.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

Het dubbele herenhuis aan de Teltingstraat 1/Leeuwarderweg 17 te Franeker van architect N.J. Adema is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een cultuurhistorische ontwikkeling;
- voor het oeuvre van de architect;
- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege het bijzondere materiaalgebruik en de ornamentiek van het exterieur en van een aantal interieuronderdelen;
- vanwege de situering, verbonden met de uitbreiding van de stad;
- voor het aanzien van de streek binnen de stadsgrens;
- vanwege de in redelijke mate aanwezig architectonische gaafheid van het exterieur;
- vanwege de in redelijke mate aanwezig architectonische gaafheid van het interieur van het bouwonderdeel aan de Teltingstraat 1;
- in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de stedelijke omgeving.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 13 july 2024